CONTRIBUŢII LA STUDIUL MINORILOR DELINCVENŢI

DE

CORNELIA DIMITRIU şi STELA TEODORESCU

Lichidarea delincvenţei se încadrează pe linia dominantă şi generală a construirii socialismului, a grijii de om, a unor condiţii optime pentru asigurarea muncii şi integrarea individului în comunitatea de muncă. Examinarea fenomenului delincvenţei la minori ne obligă să căutăm pe de o parte mijloace de profilaxie morală şi socială, precum şi aflarea metodelor de reeducare, de îndreptare a deviaţiilor, de redare societăţii a oamenilor destoinici, cetăţeni capabili; este opera de terapie socială şi morală, un tărîm măreţ de activitate al cărei pionier a fost marele educator A. S. Makarenko. Ceea ce ne propunem noi constituie o problemă încadrată în psihologia vîrstelor, iar observaţiile pe care se întemeiază comunicarea noastră sînt culese pe teren, dintr-o colonie de minori.

Noi nu ne vom ocupa în mod special de cauzele de ordin social, ci ne vom limita la cercetarea condiţiilor psihologice interne prin care se răsfrîng aceste cauze determinante. Întrucît însă poziţia noastră în cercetarea acestei probleme se află pe platforma unităţii indisolubile a teoriei cu practica, analiza cauzelor va fi necontenit confruntată de noi cu analiza efectelor măsurilor folosite. Vom considera ca probabile cauzele dezechilibrului în măsura în care metodele educative au dus la restabilirea echilibrului, deci la îndepărtarea cauzelor presupuse. Verificarea ipotezelor noastre o vom căuta în aspectele practice, de reeducare.

Efortul nostru se îndreaptă spre găsirea, în cadrul relaţiilor sociale, a unor dominante, deci a unor cauze esenţiale ale apariţiei conflictelor dintre copil şi mediu, a conduitei sale „antisociale".

Întrebările pe care ni le punem şi la care cercetările cunoscute pînă azi nu ne pot oferi un răspuns definitiv şi acceptat ca valabil, sînt următoarele:

1. de ce frecvenţa maximă, arătată de statisticile cunoscute cu privire la delincvenţa minorilor, este atinsă la vîrsta de 14—15 ani?

2. cum se explică apariţia delincvenţei, nu numai în familiile dezorganizate:

— la copii abandonaţi;

— orfani și lipsiți de supraveghere, ci și în familiile (cel puțin în aparență) bine organizate;

3. cum se explică rezultatele egal de negative ale educației indulgente cît și ale educației prea severe. Vom încerca să demonstrăm, prin analiza noastră, legătura dintre toate aceste trei probleme, fiindcă toate ne duc spre constatarea aceluiași factor psihologic dominant, legat de procesul formării conștiinței de sine, la adolescent.

Pentru a răspunde la prima întrebare reamintim cîteva trăsături esențiale ale acestei perioade, 13—14 ani — 17—18 ani, caracterizată de unii psihologi ca o perioadă de criză, de contradicție ajunsă la paroxism, de conflicte interioare.

Cercetările specialiștilor îndreptate asupra corelației dintre delincvență și vîrstă au arătat o creștere a delincvenței în perioada de 14 ani, după care procentajul începe să scadă simțitor. Astfel, unii autori arată că anii culminanți ai delincvenței se situează între 12—16 ani pentru băieți și 15—19 ani pentru fete (4, vol. II, p. 641).

Să vedem care este situația la noi:

Cercetînd datele statistice din școala de care ne ocupăm rezultă următoarea distribuție, la 135 de cazuri, băieți:

14 ani — 44%
15 ani — 23,70%
16 ani — 47,4%
17 ani — 18,51%
18 ani — 5,92%

Pentru interpretarea acestor date, trebuie să ținem seama, că din acest colectiv total sînt excluși nevroticii și psihoticii precum și debilii mintali.

După cum se vede punctul culminant îl reprezintă vîrsta de 16 ani. Aceasta nu înseamnă însă că delictele respective s-au comis la această vîrstă. Ținînd seama că de la comiterea delictului și pînă la internare adesea trece și un an și doi, cercetarea mai atentă ne-ar putea indica punctul culminant cam în jurul vîrstei de 14—15 ani. De ce această vîrstă este cea mai vulnerabilă în ceea ce privește unele influențe nocive ale mediului? În ce constă fragilitatea psihică a acestei perioade?

Pentru a răspunde la aceste întrebări trebuie să scoatem în relief modul cum se prezintă conștiința de sine a adolescentului spre deosebire de fazele anterioare, ale copilăriei.

Primul moment de afirmare a conștiinței de sine a copilului se situează în jurul vîrstei de trei ani, caracterizată ca perioadă de încăpățînare, criză de opoziție și care durează pînă la 5 ani.

Este cunoscută poziția psihologiei și pedagogiei sovietice cu privire la explicația așa-ziselor crize din această primă perioadă ca și din perioada adolescenței. Acestea nu se datoresc, atunci cînd au loc, unei dezvoltări spontane și fatale a copilului și deci nu reprezintă etape necesare ale dezvoltării acestuia. Ele se datoresc greșelilor de educație. Ceea ce însă trebuie să reținem este faptul că dezvoltarea conștiinței, după cum arată Henri Wallon, în lucrările sale, începe cu lipsa de diferențiere dintre conștiința

personală și ambianță, spre a se îndrepta apoi în perioada dintre 5—14 ani spre lumea externă, lumea obiectelor și a activității practice (A, p. 136 și 206, B, p. 210—259).

În preajma vîrstei de 14 ani, conștiința se ridică spre o nouă treaptă de reflexiune, caracterizată prin interesul pentru persoana proprie, în aspectul ei fizic și moral, corelat cu interesul adîncit și amplificat spre lumea psihologică a altora și spre viața socială cu toate formele ei.

Care sînt caracterele dominante ale acestei noi conștiințe a adolescentului ?

Specialiștii au arătat legătura dintre trei domenii de interese, care apar la această vîrstă ; interese de ordin sexual, legate de transformările fiziologice respective ale pubertății, interese pentru profesiune și efortul spre formarea unei concepții personale despre lume. Dacă „esența umană nu este o abstracție inerentă individului izolat", după cum spune K. Marx, ci este „în realitatea ei" „ansamblul relațiilor sociale" (1, p. 614), vom înțelege mai bine toată complexitatea transformărilor psihologice ale adolescenței. Conștiința adolescentului se afirmă de pe poziții noi și de aceea ea justifică caracterizarea lui J. J. Rousseau ca a doua naștere : într-adevăr această vîrstă este începutul unei personalități bazate pe comunitatea de convingeri, interese și idealuri, cum arată psihologul sovietic Elkonin (10, p. 605—620). În cadrul conștiinței profesionale se conturează noi relații de muncă, se făurește o conștiință a unui rost în lume și societate, a unei misiuni legate de valoarea personală în societatea în care se află adolescentul. Perspectiva de viitor capătă o nouă și deosebită amploare, iar căutarea modelelor de personalități, a exemplelor de imitat devine o necesitate.

Trebuie adăugat că de data aceasta conduita adolescentului iese din cadrele unei discipline cu precădere pasive și a unei imitații docile. El vrea să se afirme ca o personalitate de sine stătătoare, cu conștiința unei note originale, independente, de responsabilitate. „Acest gust de independență este atît de natural la adolescenți — spune P. Mendousse — că el se găsește la cei mai buni și la cei mai răi dintre ei" (A, p. 202) .

Amintim aceste aspecte pentru că ele constituie punctul de plecare în analiza și explicația atît a conduitei normale cît și a celei anormale, a adolescentului.

Înțelegerea totuși a mecanismului de formare a acestei noi conștiințe nu se poate întemeia decît pe ideea legăturii indisolubile și dialectice dintre procesul de formare a conștiinței de sine și a ideii de conștiința altuia. Aprecierea persoanei noastre proprii este indisolubil legată de aprecierea altuia despre noi, după cum și estimarea altora este în bună parte reflexul unei auto-estimări.

În general, după cum arată Elkonin, preadolescentul își formează o judecată despre sine plecînd de la aprecierea asupra altora ; K. Marx spune că : „omul începe să se privească, ca în oglindă, într-un alt om. Începînd să se comporte față de Paul ca față de un semen al său, omul Petru începe să se comporte și față de sine ca față de om" (cit. 10, p. 609).

Psihologul sovietic Ananiev arată că „omul se cunoaște pe sine, prin alt om, numai în procesul comunicării și al înțelegerii cu alți semeni" (cit. 7, p. 162).

Preadolescentul — spune psihologul sovietic D. B. Elkonin — referindu-se la vîrsta de 11—12 pînă la 15 ani este extrem de sensibil la aprecierea celor din jur. Și fiindcă o reprezentare mai stabilă despre sine nu este încă formată și oscilează adesea, preadolescentul percepe și trăiește foarte acut orice succes sau insucces, precum și atitudinea față de el a celor din jur. De aici rezultă o anumită „vulnerabilitate" a preadolescenților, oscilațiile în dispozițiile lor, reacțiuni „nemotivate" și „fără cauze" (din punctul de vedere al adulților), față de cuvintele și faptele celor din jur, precum și față de alte împrejurări ale vieții" (10, p. 610). Autorul subliniază în continuare sentimentele de neîncredere, timiditate, trăirile dureroase legate de amorul propriu lezat.

Se înțelege de ce nu putem considera formarea conștiinței de sine a adolescentului, cu tot cortegiul ei de aprecieri și atitudini, decît ca fiind determinată în mare parte de atitudinile și aprecierile celor din jur față de persoana adolescentului. În procesul de valorificare, de cucerire a unei noi poziții ferme în colectivul lui, în societate, adolescentul are nevoie de sprijinul celor din jur.

Atenția lui se îndreaptă îndeosebi spre persoanele socotite de el ca demne de a servi de model. El are nevoie să fie respectat dar cel puțin în aceeași măsură are nevoie de a găsi în jurul lui oameni demni de respect.

Este ușor de înțeles de ce explicația conflictelor ce se ivesc între adolescent și familie sau școală trebuie căutată în lumina acestor date. Aprecierile pozitive și negative din partea familiei și a profesorilor, creează, printr-o lege de inducție — pe care noi am numi-o afectivă — sentimente de satisfacție sau de durere, sentimente de încredere sau de neîncredere în sine, atitudine de acceptare sau de protest, indignare, revoltă.

Psihologia din ultimele decenii s-a îndreptat spre exploatarea dinamicii afective, dar constatările făcute nu sînt încă suficiente pentru a explica toată complexitatea relațiilor existente, iar explicațiile pe care le-am socoti valabile încă n-au pătruns îndeajuns în conștiința educatorilor. Nu se acordă destulă atenție raporturilor dinamice sociale, stărilor de tensiune, ce se creează în unele cazuri în familie sau într-o clasă, stări care creează și mențin procese de circuite cu caracter aproape morbid.

Astfel, de ex., nevoia de afecțiune și încurajare simțită de un copil sau adolescent poate să nu găsească nici un ecou în conștiința celor din jur sau poate fi de-a dreptul respinsă în mod brutal. Aceste ciocniri constituie adevărate traume afective, puncte dureroase nevralgice din sufletul copilului, în stare de sensibilizare crescîndă. Ele pot provoca reacții diferite, în funcție de structura psihică a adolescentului:

1) Încercarea de sinucidere care se explică din dorința fie de a pedepsi pe cei din jur, fie din conștiința unei devalorizări totale a eului, a sentimentului de descurajare.

2) Dorințele respinse pot lua drumul visărilor, cale la fel de pernicioasă ca și cea dintîi.

3) Energiile respinse se pot mobiliza, însă, într-o reacţie categorică de opoziţie, îndîrjire şi chiar luptă pentru afirmarea eului.

Adolescentul se pune de-a dreptul în conflict cu cei din jur, angajîndu-se astfel într-un cerc vicios sau spirală vicioasă, prin care orice admonestare a celor din jur provoacă o nouă abatere şi perseverare în greşeala anterioară; aceasta dă naştere la noi represalii, care agravează conflictul etc. Trebuie să înţelegem că acest gen de comportare a preadolescentului sau a adolescentului este o afirmare negativă a personalităţii lui, este un gen de a-şi afirma, pe baza legii compensaţiei, tăria şi superioritatea asupra adultului.

S-ar putea afirma, fără exagerare, că schema acestui mecanism se poate aplica la majoritatea cazurilor care sfîrşesc cu eliminarea copilului din şcoală sau din familie, aducerea lui în faţa instanţelor judecătoreşti şi, la sfîrşit, într-o colonie de minori.

Aceasta se întîmplă acolo unde părinţii sau şcoala „se ocupă" de copil.

4) Dar se mai întîmplă a patra formă nenormală de raporturi sociale între copil şi familie sau şcoală, cînd copilul nu-şi găseşte modele demne de imitat în jurul lui, fie că modelul făurit de el nu este acceptat de cei din jur.

Copilul caută atunci sprijinul în afară de familie şi şcoală. Este cazul vagabonzilor, care cel mai adesea se constituie în grupe, formate pe baza unei coeziuni proprii, specifice Adolescentul îşi găseşte atunci reazem pentru eul lui şi teren pentru dezvoltarea conştiinţei de sine în aprecierile grupului, ale bandei.

Această cale serveşte adeseori drept tranziţie tot spre tribunalele de minori, penitenciar, sau şcoală de reeducare.

Datele statistice, după categoria delictului comis, aflate în arhivele şcolii, ne arată la vagabonzii minori cel mai mare procentaj: 79,74%, la 158 de cazuri. Chiar dacă în statistica făcută numărul respectiv n-ar cuprinde cazurile pure de vagabondaj, este evident că şi celelalte delicte sînt comise adeseori în situaţia evadării de sub supravegherea familiei şi în asociaţii de bandă. Această analiză sumară ne face să înţelegem de ce vîrsta adolescentului, vîrsta căutării şi a conturării unui eu social, este, datorită fragilităţii ei, un teren propice pentru tot felul de deviaţii. Fragilitatea conştiinţei de sine, specifică acestei vîrste, explică de ce aceleaşi influenţe negative, care mai tîrziu n-ar avea efecte dăunătoare, în această perioadă pot fi determinante pentru zdruncinarea echilibrului psihic al adolescentului. Se înţelege de ce, socotind aceşti factori ca determinanţi, noi nu putem neglija trecutul copilului, prin care se pregăteşte terenul favorabil (sau nefavorabil) din care se naşte noua personalitate, conştiinţa de sine a adolescentului. Erorile educative comise chiar din primele luni ale vieţii postnatale ale copilului ajung să dea roade în această perioadă a adolescenţei.

Iată de ce o analiză temeinică a caracterului unui delincvent implică o cercetare minuţioasă a întregului lui trecut, sau, folosind termenul medical, o anamneză riguroasă.

Aşa-zisa instabilitate afectivă, invocată de psihologi în explicarea de-

lincvenței ca unul din factorii endogeni, este o expresie a fragilității conștiinței de sine în formație.

În analiza noastră, a cauzelor interne ale delincvenței, după cum se vede, am făcut abstracție de factorii organici cît și de debilitatea mintală — care nu prezintă alte dificultăți decît acele de diagnostic.

Mecanismul delincvenței în aceste cazuri devine mult mai clar.

Ceilalți factori însă, ca dezorganizarea familiei, abandonarea copilului de către părinți, nivelul moral și intelectual scăzut al părinților, insuficiența disciplinei, nevroze ale părinților etc. se pot reduce la numitorul comun, pe care l-am putea numi, raportul dinamic între conștiința de sine și ideea de conștiința altuia.

Din cele spuse, este ușor de găsit răspunsul și cu privire la celelalte două întrebări. Astfel excepția pe care o constituie cazurile de delincvenți în familii așa-zise organizate, adică în familiile unde ambii părinți se ocupă de copil, își găsește explicația în același factor, de tulburare a raporturilor de valorificare a eului, fie că găsim cazuri unde aprecierile părinților asupra copilului se află în divergență, ceea ce duce la conflicte dintre părinți și copil, fie că aceste aprecieri comune, pozitive sau negative, asupra copilului nu au nici o priză asupra acestuia, nefiind sprijinite de respectul sau afecțiunea din partea acestuia.

În aceste cazuri, copilul este atras de o altă orbită de influențe, din afara familiei, influențe care nu pot fi controlate de părinți. În cadrul acelorași explicații se situează și căutarea răspunsului la a treia întrebare pusă, cu privire la efecte, egal de negative, ale educației severe și ale celei indulgente.

Educația severă pune în fața copilului un model greu de realizat, fără a oferi stimulente adecvate pentru a-l atinge și fără a ține seama de posibilitățile de realizare ale copilului, ceea ce duce fie la protest, fie la descurajare.

Educația prea indulgentă nu oferă copilului prilejul de a-și încerca forțele, de a se cunoaște și de a se antrena ; se creează atunci o imagine deformată despre sine, imagine care duce curînd la conflicte cu alții, cu imaginea despre sine, mai realistă, din conștiința altora.

Efectul este același, fie de protest, fie de descurajare.

Ambele cazuri deschid drumul spre delincvență, adică angajează pe adolescent pe linia excentrică a evadării din sfera normelor sociale și a relațiilor sociale normale.

Am spus că verificarea indirectă a afirmațiilor noastre cu privire la rolul dominant al aprecierii asupra conștiinței de sine o poate constitui practica educativă folosită în redresarea echilibrului dintre minor și mediul social. Se cunoaște prea bine marea operă a lui A. S. Makarenko tocmai în domeniul acestei probleme.

Strădania marelui pedagog sovietic s-a îndreptat spre aflarea mijloacelor de restabilire a echilibrului tulburat la acești copii, rămași fără supraveghere și fără busolă de orientare în viață.

Care sînt metodele principale folosite de el și spre care l-a călăuzit geniala lui intuiție de educator ?

Educația *prin, în* și *pentru* colectiv și educația *prin* muncă.

Am ales aceste două metode, care ne par a fi pivotul întregului său sistem și fiindcă mecanismul de redresare, pîrghia întregii opere de educare, se concentrează în ultimă instanță, după părerea noastră, în redresarea conștiinței de sine, aflată pe panta unei regresiuni. Acest proces de redresare se realizează cu ajutorul unor mijloace obiective și salutare: munca și opinia colectivității.

Cunoaștem grija lui Makarenko îndreptată spre formarea unui colectiv sănătos, închegat, și a unei tradiții ferme și dinamice, orientată, prin „liniile de perspectivă", spre scopuri mai îndepărtate și superioare.

Pe conștiința colectivului, ca busolă morală, de orientare, se sprijină conștiința minorului în momentele ei de ezitare și oscilație.

Dar această opinie colectivă, după cum am văzut, trebuie să se bazeze pe ceva obiectiv și să fie mobilizată de scopuri generatoare de succese și satisfacții înalte, adică de procesul muncii.

Munca, cu rezultatele ei, trebuie să reprezinte acel nou izvor de satisfacții și de încredere în sine a minorului. Este cunoscut procedeul lui Makarenko de a da sarcinile cele mai grele unor detașamente din colectiv, pentru ca, prin încrederea acordată lor, să mobilizeze energia detașamentului și să transforme o muncă adesea penibilă și grea într-un izvor de satisfacții.

Mecanismul este foarte simplu, dar și extrem de delicat: încrederea acordată cuiva contribuie la formarea încrederii în sine a celui căruia i-am acordat-o.

În colonia de care ne-am ocupat, metodele lui Makarenko sînt folosite din plin și succesele realizate acolo se datoresc acestor metode și priceperii corpului didactic de a le aplica.

Ne limităm la un singur exemplu, din care se poate vedea cum conducerea acestei colonii a înțeles eficacitatea resortului de care ne ocupăm: a valorificării personalității elevului. Un minor a ajuns în colonie din cauza lipsei nu atît de supraveghere, cît a lipsei de concordanță și armonie în metodele educative folosite de părinți în creșterea copilului: tatăl copilului, mai sever, și-a format convingerea că băiatul lui este rău și incapabil.

Bineînțeles că această opinie a tatălui, cunoscută fiind de copil, a dus la reacții nenormale și la agravarea conduitei imorale a copilului.

Ajuns în colonie, datorită ambianței sănătoase și disciplinei în muncă, copilul s-a redresat. Dar stăruia în el tendința de a se apropia de persoana care își păstrase despre el, pe baza afecțiunii materne, o bună apreciere. Deci, nevoia de a evada din școală.

Această tendință a fost alimentată și întărită de grija firească de a proteja pe mama lui, adesea victimă a brutalității și agresiunii soțului. Această grijă de apărare a mamei, era în același timp și grija de apărare a propriei sale persoane, oglindită favorabil în conștiința maternă.

Care a fost procedeul folosit de directorul școlii cînd a aflat intențiile minorului? A fost suficient să se adreseze elevului o scrisoare din partea tatălui, scrisoare din care copilul să afle că tatăl lui, cunoscînd buna conduită

a sa în colonie, și-a schimbat părerea despre el și, mai mult decît atît, ca semn concret al acestei prețuiri, i-a făcut și un costum de haine.

În același timp, scrisoarea îl informează că și relațiile dintre părinți au devenit mai bune. Credem că nu este nevoie să insistăm mai mult asupra analizei acestui caz și nici să relatăm numeroase alte cazuri, din care să reiasă aceeași concluzie cu privire la influența covîrșitoare a *aprecierii sociale* în formarea conștiinței de sine — și implicit asupra conduitei minorului.

Verificarea practică și locală a ipotezei care a condus modesta noastră încercare se poate generaliza.

Succesele unui pedagog ca Makarenko n-ar fi fost posibile decît pe baza unei noi concepții și anume concepția marxist-leninistă și datorită unei noi orînduiri sociale în curs de consolidare, pe atunci, a unui nou stat și cel dintîi din lume, a unui stat socialist.

O nouă concepție asupra muncii, o nouă concepție asupra omului, ne explică succesele lui Makarenko în coloniile de minori pe care le-a condus. Metodele folosite de Makarenko, deci, reflectă noile condiții sociale. Dacă examinăm aceste noi condiții, create prin actul măreț al maselor populare în Marea Revoluție din Octombrie, constatăm elemente ale noii conștiințe sociale, ale noii atitudini față de muncă, față de raporturile dintre individ și societate. Este firesc, deci, ca, în noua societate, problema delincventului minor să se pună cu totul altfel, în comparație cu situația din țările capitaliste.

Mai întîi fenomenul însuși al delincventului minor se prezintă *altfel* nu numai cu privire la cauzele delincvenței, dar și la procentajul acesteia (vezi 5).

Noua concepție, optimistă, încrederea în capacitățile și posibilitățile oamenilor muncii sînt factori care consolidează încrederea omului în forțele sale, iar noua etică a muncii îi dă posibilitatea unei valorificări obiective, prin munca în colectiv și prin noile relații tovărășești apărute în acest colectiv. Se înțelege de ce efectele orînduirii socialiste instaurate în Uniunea Sovietică și țările de democrație populară constituie pentru noi o verificare practică pe un vast plan social al justeței ipotezei emise.

Din cele spuse putem trage următoarele concluzii :

1) Așa-zisele crize ale preadolescenței și adolescenței se datoresc organizării greșite a vieții copilului, greșeli care privesc raporturile de valorificare, pe care se bazează formarea conștiinței de sine a minorului. Cînd aceste greșeli au ca efect surparea încrederii în sine a minorului, ele duc la o conduită care urmărește restabilirea încrederii în sine prin mijloace ilicite, imorale. Din această primă concluzie rezultă în mod necesar a doua și anume că factorul de dezorganizare a familiei are acțiune nefastă asupra minorului, tot prin intermediul aprecierii asupra personalității copilului.

Se înțelege cum se rezolvă și a treia problemă pusă cu privire la efectele egal de negative ale educației prea severe sau a celei prea indulgente, din familiile așa-zise organizate ; ele generează abaterile în conduită, prin același mecanism de destrămare a încrederii în sine a minorului, reflectarea în conștiința acestuia a supraestimării sau a subestimării copilului de către părinți.

Analiza mai atentă a cazurilor de evadări a minorilor din colonii ne poate confirma și ea rezultatele formulate în concluziile de mai sus.

BIBLIOGRAFIE

1. Marx K., Engels Fr. — *Teze despre Feuerbach, Ideologia germană*. Ed. de stat pentru literatura politică, 1956, p. 613—616.
2. Allendy René Dr. — *L'enfance méconnue*. Éditions du Mont-Blanc, Genève, 1946.
3. Bogdan T. — *Particularităţile psihice ale personalităţii delincvenţilor minori în lumina unor cercetări recente*. «Revista de Psihologie», nr. 2, 1957, p. 109—121.
4. Cattell Raymond B. — *La personnalité*, Presses universitaires de France 1956.
5. Duţescu B. — *Pentru extinderea sferei de cercetare în domeniul psihologiei*. «Lupta de clasă», nr. 3, 1958, p. 95—102.
6. Favez-Boutonier Juliette Dr. — *Le rôle de la psychologie dans la rééducation de l'enfant inadapté* în *Traité de psychologie appliquée*, éd. par H. Piéron, livre IV, Presses universitaires de France, 1955, p. 907—925.
7. Gorbaceva A. V. — *Cu privire la problema formării capacităţii de apreciere şi autoapreciere la copii*, în *Probleme de psihologia copilului*, sub redacţia prof. B. Ananiev, Ed. de Stat Ped. şi Psih., 1954, p. 160—194.
8. Mendousse P. — A *L'âme de l'adolescent, Paris*, Alcan; B *L'âme de l'adolescente*, Paris, Alcan, 1927.
9. Serafini Renato — *L'inculpé dans la psychologie judiciare*. Documentele Congresului internaţional de psihologie aplicată de la Roma, 9—14 aprilie 1958.
10. Smirnov A. A. şi colab. — *Psihologia*, Ed. de Stat Didactică şi Pedagogică, 1959, (traducere).
11. Tucicov-Bogdan şi Bogdan T. — *Geneza delincvenţei minore*, »Revista de Psihologie», nr. 4/1957, p. 99—113.
12. Wallon H. — A. *L'évolution psychologique de l'enfant*, A. Colin, 1947.
B. *Les origines du caractère chez l'enfant*, Paris, Boivin, 1934.

К ВОПРОСУ О ПРАВОНАРУШИТЕЛЬНЫХ СРЕДИ МАЛОЛЕТНИХ

Краткое содержание

Вопрос правонарушения среди малолетних ставится и разрешается по-разному, в зависимости от социального строя.

Авторы рассматривают, главным образом, внутренний, психологический мир, через который преломляются факторы социально-исторического характера.

Этот вопрос следует рассматривать в его трёх аспектах:

1) почему наиболее частые случаи нравонарушения среди малолетних наблюдается в возрасте 14—15 лет?

2) чем объясняется, что это явление встречается не только в дезорганизованных семьях, но оно находит почву и в семьях внешне организованных?

3) чем можно объяснить неудовлетворительные результаты как слишком снисходительного, так и слишком строгого воспитания?

Изучение этого вопроса проводилось путем наблюдений и основывается на материале, собранном авторами, которые приходят к следующим выводам:

Как подростки, так и юноши очень чувствительны к неудовлетворительным оценкам или отзывам окружающих.

Необдуманная оценка или отзыв со стороны родителей либо воспитателей очень часто имеет серьёзные последствия в дальнейшем развитии сознания и характера подростка или юноши, что ведёт к изменению отношений между малолетними и взрослыми.

Теми же причинами объясняются и нарушения моральнхы правил малолетними в так называемых организованных семьях, а также и в случаях крайне снисходительного либо строгого воспитания.

CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DES MINEURS DÉLINQUENTS

Résumé

Le problème de la délinquence juvénile s'impose et se résout différemment d'après la structure historique et sociale donnée. Dans une société bien organisée il est prêt à disparaître ou ne présente que les réminiscences d'un passé révolu.

Les auteurs de la communication s'occupent surtout des conditions internes, psychologiques, par lesquelles se réfractent les facteurs déterminants, d'ordre historique et social.

On se propose de répondre à trois questions: 1) pourquoi la fréquence, au seuil de la jeunesse, atteint le maximum à l'âge de 14—15 ans; 2) pourquoi ce phénomène apparaît aussi dans les famille „organisées"; 3) pourquoi les mesures éducatives opposées — trop sévères et trop indulgentes — mènent aux mêmes résultats négatifs.

La méthode principale de la recherche est l'étude du matériel biographique, ainsi que l'observation faite sur les élèves dans leurs différentes manifestations de la vie scolaire.

Les conclusions des auteurs se concentrent sur l'importance de l'appréciation dans la formation de la conscience de soi chez l'adolescent.

Les adolescents sont particulièrement sensibles aux appréciations défavorables de l'entourage. Sur ce terrain, qui représente un équilibre vulnérable et fragile entre l'opinion propre et l'opinion des autres envers la valeur de sa propre personnalité, se développent les formes immorales de la conduite. Le même mécanisme du déséquilibre, qui provoque des formes illicites de la conduite dans le processus de l'équilibration, est observé dans certaines familles en apparence bien organisées et dans les cas de l'éducation trop sévère ou trop indulgente.